

Jan Michiel Pieter Glerum
(1879 - 1930)
Een verwoed verzamelaar

Wie het heeft over particuliere kunstcollecties omstreeks 1900 in Nederland, denkt al snel aan bekende verzamelaars als Helene Kröller-Müller, Jean Charles Joseph Drucker, Andries Bonger of Cornelis Hoogendijk. Wellicht minder bekend, maar niet minder indrukwekkend was de kunstverzameling van Jan Michiel Pieter Glerum (Groede 1879-1930 Amsterdam), grootvader van de bekende veilingmeester Jan Pieter Glerum (1943-2013). Deze makelaar in effecten heeft in zeer korte tijd een collectie opgebouwd van ruim 1300 kunstwerken, waarin de Haagse School, de Amsterdamse impressionisten en de School van Barbizon vertegenwoordigd waren. Helaas heeft de kunstverzameling in deze hoedanigheid niet lang bestaan: al tijdens zijn leven heeft Glerum meerdere werken zowel onderhands als publiekelijk verkocht en na zijn overlijden in 1930 is de gehele collectie ter veiling aangeboden, waardoor deze verspreid is geraakt. Maar wie was deze verwoede collectioneur en wat waren zijn verzamelmotieven? En wellicht nog belangrijker: waar bestond zijn collectie precies uit? Dankzij een schenking van de nazaten van J.M.P. Glerum in oktober 2013 heeft het RKD onder meer foto's verworven van een groot aantal werken uit de verzameling. Deze foto's zijn gerandschikt op kunstenaar en verdeeld over 22 mappen. Aan de hand daarvan kon de collectie worden gereconstrueerd in *RKDimages*.¹

BIOGRAFIE

Jan Michiel Pieter Glerum kwam op 26 juni 1879 in het dorp Groede in Zeeuws-Vlaanderen ter wereld als eerste zoon van Pieter Janse Glerum en Catherina Lucieer. Na een aantal jaren in Utrecht gewoond te hebben, verhuisde het gezin, bestaande uit vier kinderen, vlak voor de eeuwwisseling naar Amsterdam. Hier werd Glerum na zijn schooltijd aangenomen als jongste bediende bij diverse effectenkantoren en ontmoette hij zijn toekomstige vrouw Anna Catherina Gertruda Rincker.² Toen hij in 1910 samen met zijn zakenpartner Jan Frederik Wüstenhoff zijn eerste effectenkantoor oprichtte in Amsterdam, werd er veel geld verdiend met de handel in obligaties en binnen- en buitenlandse aandelen. Het ging Glerum financieel voor de wind; het gezin met vier kinderen had een chauffeur, kokkin, werkster, tafelbediende en kinderjuffrouw, en meerdere woningen die luxueus ingericht waren met veel kunst.³

Jan Michiel Pieter Glerum
(1879 - 1930)
An avid collector

*The names that quickly spring to mind when thinking about private art collections in the Netherlands around 1900 are famous collectors such as Helene Kröller-Müller, Jean Charles Joseph Drucker, Andries Bonger or Cornelis Hoogendijk. Perhaps less well known, but no less impressive, was the art collection of Jan Michiel Pieter Glerum (Groede 1879-1930 Amsterdam), the grandfather of the leading auction master Jan Pieter Glerum (1943-2013). In a very short period of time this stockbroker amassed a collection of more than 1300 works, in which the Hague School, Amsterdam Impressionists, and the Barbizon School were well represented. Unfortunately, the collection as such did not last very long: in his life Glerum already sold work privately and publicly, and after his death in 1930 the entire collection went up for auction and was dispersed. Who was this avid collector, and what motivated him? And, maybe more importantly, what exactly was in his collection? As part of a gift from J.M.P. Glerum's descendants, in October 2013 the RKD received photographs of a large number of works in his collection. The photo's are arranged on the name of the artist and organized in 22 files. On the basis of this information the Glerum collection could be reconstructed in *RKDimages*.¹*

BIOGRAPHY

Jan Michiel Pieter Glerum was born in the village of Groede in Zeeuws-Vlaanderen on 26 June 1879, the first son of Pieter Janse Glerum and Catherina Lucieer. After living in Utrecht for some years, the family – counting four children – moved to Amsterdam right before the turn of the century. Following his schooling, Glerum found employment as the youngest clerk at various stockbroking firms and met his future wife Anna Catherina Gertruda Rincker.² Together with his business partner Jan Frederik Wüstenhoff he established his first stockbroking firm, trading in bonds and domestic and foreign stocks, in Amsterdam in 1910, which proved to be financially very successful. Glerum did very well; the family employed a chauffeur, cook, charlady, server, and nanny, and owned several homes that were luxuriously appointed and filled with art.³

Vanaf het midden van de jaren twintig gingen de zaken echter minder florissant. In opdracht van de Rotterdamsche Bankvereeniging (Robaver) verkocht Glerum noodgedwongen honderden werken om zijn schulden af te kopen. Een van deze stukken was de aquarel *Slapend meisje in het wit* van Isaac Israels, dat Glerum in oktober 1922 van de hand deed.⁴ De Amsterdamse kunsthandel Frans Buffa & Zonen werd aangewezen om de stukken onderhands dan wel publiekelijk aan te bieden.⁵ Hoewel er hierna betere tijden aanbraken en Glerum wederom aanving met verzamelen, moest hij eind jaren twintig nogmaals een deel van zijn collectie verkopen om zijn bedrijf te behoeden voor een faillissement. Op 16 en 17 april 1929 vond de eerste publieke verkoop plaats bij veilinghuis Frederik Muller te Amsterdam, waar ruim 150 werken uit zijn verzameling onder de hamer gingen.⁶ Nadat Glerum op 9 september 1930 na een kort ziekbed was overleden, werd in 1932 door de familie besloten om het grootste deel van de collectie af te stoten. In 1933 volgden vier veilingen bij veilinghuis Mak van Waay te Amsterdam.⁷ Slechts een veertigtal werken bleef in het bezit van de familie.⁸

*From the mid-1920s, however, business began to decline. The Rotterdamsche Bankvereeniging [Rotterdam Bank Association; Robaver] forced Glerum to sell hundreds of works of art to pay off his debts. One of them was the watercolour *Sleeping girl in white* by Isaac Israels, which Glerum parted with in October 1922.⁴ The Amsterdam art dealer Frans Buffa & Zonen was charged with offering the works privately or publicly.⁵ Although the tide turned and Glerum resumed his collecting activities, at the end of the 1920s he once again had to sell off part of his collection to stave off bankruptcy. The first public sale was held at Frederik Muller's in Amsterdam on 16 and 17 April 1929, with more than 150 works going under the hammer.⁶ Glerum died on 9 September 1930 following a short illness. In 1932 the family decided to part with the lion's share of the collection, and subsequently four auctions were held at Mak van Waay in Amsterdam in 1933.⁷ Only about 40 works remained in the possession of the family.⁸*

1. Isaac Israels, *Twee dienstmeisjes op een Amsterdamse gracht*, 1894, olieverf op doek, 60 x 80 cm, Groningen, Groninger Museum
 1. Isaac Israels, *Two maids on a canal in Amsterdam*, 1894, oil on canvas, 60 x 80 cm, Groningen, Groninger Museum

2. Marius Bauer, *Oosters straatje*, olieverf op doek, 76 x 135,8 cm, Den Haag, Gemeentemuseum

2. Marius Bauer, *Oriental street*, oil on canvas, 76 x 135.8 cm, The Hague, Gemeentemuseum

DE COLLECTIE

Wanneer Glerum begon met verzamelen is helaas onbekend, maar vanaf 1915 werd hij klant bij Frans Buffa & Zonen. Vanaf dat moment deed hij met regelmaat aankopen. Waar hij in 1915 nog voorzichtig begon met de verwerving van een tiental stukken, waaronder het schilderij *Spaanse danseres* van Isaac Israëls, namen al spoedig de aantallen en bedragen toe.⁹ Gedurende dertien jaar vormde zich een collectie van meer dan 1300 werken. Hoewel Glerum in zijn verzamelwoede een enkele keer een beeldhouwwerk kocht, hadden schilderijen duidelijk zijn voorkeur. Zijn collectie bestond voor de helft uit schilderijen en voor een kwart uit aquarellen. Verder bezat hij ruim 200 tekeningen en prenten.¹⁰ Het zwaartepunt lag voornamelijk op eind negentiende-eeuwse en begin twintigste-eeuwse Nederlandse kunst, zoals de Haagse School en de Amsterdamse impressionisten. Zo behoorden schilderijen van P.J.C. Gabriël, Willem Maris en George Hendrik Breitner tot de collectie. Glerum bezat eveneens 22 werken van Willem Witsen, voor het merendeel bloemstillevens en een paar stadsgezichten.¹¹ Gerrit Willem Dijsselhof was met ruim veertig van zijn aquarium-werken vertegenwoordigd.¹² De nadruk binnen de collectie lag echter op twee kunstenaars: Isaac Israëls en Marius Bauer. Van Israëls had Glerum in enkele jaren tijd meer dan 350 werken vergaard. Hiertoe behoort ook het doek *Twee dienstmeisjes op een Amsterdamse gracht* uit 1894 dat Glerum in 1916 verwierf bij Frans Buffa & Zonen, tegenwoordig in de collectie van het Groninger

THE COLLECTION

Unfortunately, exactly when Glerum began collecting is not known, but he became a regular client of Frans Buffa & Zonen from 1915. He began cautiously in 1915 with the acquisition of a dozen works, including the painting *Spanish dancer* by Isaac Israëls, but the number of purchases and the amounts paid rapidly rose steeply.⁹ In the course of thirteen years he assembled a collection counting over 1300 works. While he bought several sculptures in his collecting mania, he clearly preferred paintings. Half of his collection consisted of paintings, and a quarter of watercolours; he also owned more than 200 drawings and prints.¹⁰ The heart consisted primarily of late nineteenth and early twentieth-century Dutch art, such as the Hague School and the Amsterdam Impressionists. The collection featured works by P.J.C. Gabriël, Willem Maris, and George Hendrik Breitner. Glerum also owned 22 works by Willem Witsen, mostly floral still lifes and a few cityscapes.¹¹ Gerrit Willem Dijsselhof was represented with close to 40 of his 'aquarium' works.¹² Emphasis lay on two artists, namely Isaac Israëls and Marius Bauer. In a few years time Glerum had amassed more than 350 works by Israëls. Among them was *Two maids on a canal in Amsterdam* of 1894 that Glerum bought from Frans Buffa & Zonen in 1916 and is now in the

Museum (afb. 1). Ook van Marius Bauer bezat hij ruim 300 werken, zoals *Oosters straatje* dat zich momenteel bevindt in de collectie van het Gemeentemuseum Den Haag (afb. 2).¹³ Uit het voorgaande komt de behoudende smaak van Glerum naar voren. De kunstenaars die hij verzamelde, behoorden omstreeks 1920 al tot de gevestigde kunst en waren in diverse belangrijke particuliere en museale collecties vertegenwoordigd. Glerum had verscheidene vooruitstrevende stukken aangekocht zoals Jan Toorops in pointillistische stijl geschilderde *Laantje op Walcheren* uit omstreeks 1910 (afb. 3) en veertien werken van de modernist Jan Sluijters.¹⁴ Wat betreft de buitenlandse kunst had Glerum zich, naast ruim vijftig werken van Henri Le Fauconnier, vooral toegelegd op de in 1920 als meer behoudend te boek staande School van Barbizon. Zo bezat hij werken van Théodore Rousseau, Charles-François Daubigny en Narcisse Virgilio Díaz.¹⁵

HET VERZAMELEN IN DE PRAKTIJK

Het feit dat Glerum in slechts dertien jaar tijd een collectie van meer dan 1300 werken opbouwde, toont zijn bevoegdheid voor het verzamelen.¹⁶ Hoewel hij af en toe een impulsieve aankoop op een veiling deed, verwierf Glerum de meeste werken bij de Amsterdamse kunsthandels E.J. Van Wisselingh & Co. en Frans Buffa & Zonen. De keuze voor deze twee kunsthandels had wellicht te maken met de goede reputatie die zij reeds in de negentiende eeuw hadden opgebouwd en het feit dat zij de vertegenwoordigers waren van de schilders die geliefd waren bij vele Nederlandse verzamelaars. Waarschijnlijk was het eveneens een kwestie van gemak: beide handelaren lagen op loopafstand van zijn effectenkantoor, dat gevestigd was op Keizersgracht 107. Daarnaast was Jacobus Slagmulder, tot 1921 de eigenaar van Frans Buffa & Zonen, een goede vriend van Glerum en als zodanig voor een belangrijk deel verantwoordelijk voor de introductie van de effectenhandelaar in de kunstwereld.¹⁷ Opmerkelijk aan Glerums manier van verzamelen zijn de zogenoemde bulkaankopen: hij kocht dikwijls in een keer twintig à dertig werken. Zo verwierf hij in december 1916 bij E.J. Van Wisselingh & Co voor 6.000 gulden maar liefst zestien stukken, waaronder zes schilderijen van Breitner.¹⁸ Ook toen hij in 1925 de Parijse kunstnijverheid- en keramiekhandelaar Rouard bezocht, kocht hij voor bijna 10.000 frank enkele tientallen vazen. Hoewel het Glerum in 1929 financieel allang niet meer voor de wind ging, stuurde hij zijn chauffeur dat jaar wederom naar Rouard om voor bijna 20.000 frank servies en glaswerk aan te schaffen.¹⁹

Glerum kocht, weliswaar sporadisch, ook direct van de ezel in de ateliers van kunstenaars.²⁰ Opvallend hierbij is dat er verder weinig contact – laat staan vriendschappelijke banden – lijkt te zijn geweest tussen verzamelaar en de schilders van wie hij stukken aankocht.²¹ Er was echter één uitzondering: Isaac Israëls. Niet alleen correspondeerden zij regelmatig, maar ook schilderde Israëls meerdere portretten van Glerum, zijn vrouw

3. Jan Toorop, *Laantje op Walcheren*, ca. 1910, olieverf en potlood op karton, 61 x 57,5 cm, huidige verblijfplaats onbekend

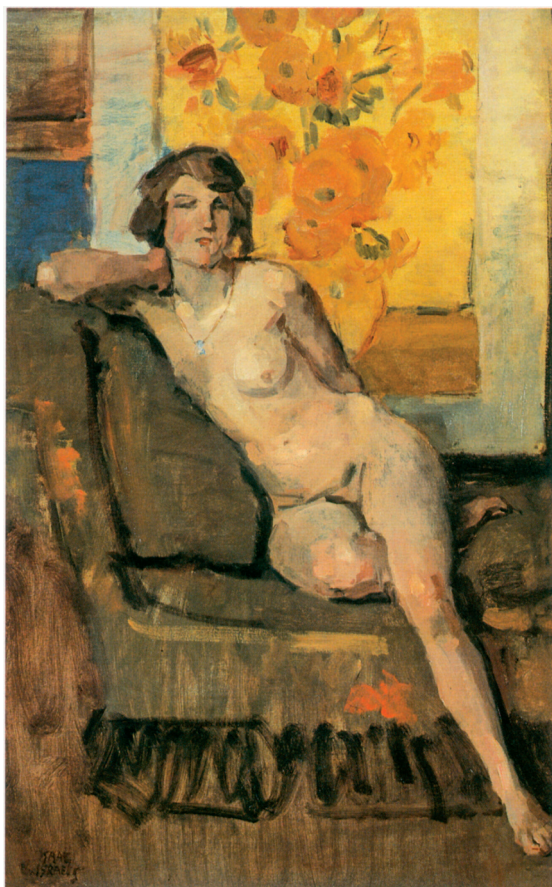
3. Jan Toorop, *Lane on Walcheren*, c. 1910, oil paint and pencil on cardboard, 61 x 57.5 cm, present whereabouts unknown

Groninger Museum (fig. 1). He also owned more than 300 works by Marius Bauer, including *Oriental street*, which is presently in the *Gemeentemuseum Den Haag* (fig. 2).¹³

Glerum's conservative taste should be evident by now. The artists he collected were already established around 1920, and represented in various leading private and museum collections. Glerum did acquire several progressive pieces, such as Jan Toorop's pointillist Lane on Walcheren of circa 1910 (fig. 3), and fourteen works by the Modernist Jan Sluijters.¹⁴ With respect to foreign art, in addition to 50 works by Henri Le Fauconnier, Glerum focussed primarily on the in 1920 reputedly more conservative Barbizon School. He owned works by Théodore Rousseau, Charles-François Daubigny, and Narcisse Virgilio Díaz.¹⁵

COLLECTING IN PRACTICE

The fact that Glerum built up a collection of more than 1300 works in a mere thirteen years is proof of his enthusiasm.¹⁶ Although he made the occasional impulsive buy at an auction, Glerum acquired most of his works from the Amsterdam art galleries E.J. Van Wisselingh & Co. and Frans Buffa & Zonen. His choice of these two firms probably had to do with the reputation that they had established already in the nineteenth century and the fact that they represented the painters who were so popular among many Dutch collectors. It was probably also a matter of convenience: both galleries were within walking distance of his office, which was located at 107

4. Isaac Israëls, *Naakt voor Van Goghs Zonnebloemen*, ca. 1916-1920, olieverf op doek, 95 x 60 cm, Amsterdam, particuliere collectie

4. Isaac Israëls, *Nude before 'Sunflowers' by Van Gogh*, c. 1916-1920, oil on canvas, 95 x 60 cm, Amsterdam, private collection

en kinderen. Dat de schilder en de verzamelaar een innige band hadden, blijkt wel uit het ontroerende briefje dat Israëls na het overlijden van Glerum schreef aan diens oudste zoon Pieter Jan; 'Beste Jan, je begrijpt zelf wel hoe ik onder den indruk ben, 't is toch ook zeker dat buiten jelui, waarschijnlijk niemand hem zoo zal missen als ik.'²²

VERZAMELMOTIEVEN

Glerum heeft zich, voor zover bekend, nooit uitgelaten over zijn verzamelmotieven. Vermoedelijk speelden voornamelijk beleggingsfactoren een rol bij de collectievorming. Vanuit deze gedachte kan mogelijk ook zijn voorkeur voor negentiende-eeuwse schilderkunst verklaard worden. Waarschijnlijk zag hij deze reeds gevestigde kunstwerken als een investering met rendement; de prijzen van dergelijke werken stegen namelijk aanzienlijk tussen 1900 en 1920. Hierbij deden zich echter twee nadelen voor. Ten eerste werden in de tijd dat Glerum kocht al hoge prijzen gevraagd voor stukken van

Keizersgracht. In addition, Jacobus Slagmulder, the owner of Frans Buffa & Zonen until 1921, was a good friend of Glerum and in that capacity largely responsible for introducing the stockbroker into the art world.¹⁷

A striking feature of Glerum's collecting practice were his so-called bulk purchases; he often acquired 20 or 30 works in one go. For instance, in December 1916 he bought 60 works, including 6 by Breitner, from E.J. Van Wisselingh & Co. for 6000 guilders.¹⁸ And when he visited the Parisian decorative art and ceramics dealer Rouard he spent almost 10,000 French francs on a few dozen vases. Even though Glerum was no longer as financially flush, in 1929 he again sent his chauffeur to Rouard, this time to collect close to 20,000 French francs' worth of dinner and glassware.¹⁹ Glerum also sporadically bought works right off the easel in artists' studios.²⁰ Interesting in this respect is that there does not seem to have been any further contact, let alone friendly ties, between the collector and the painters whose work he bought.²¹ There was, however, one exception: Isaac Israëls. Not only did they correspond regularly, but Israëls painted various portraits of Glerum, his wife, and his children. That the painter and the collector were close emerges from the touching letter Israëls wrote Glerum's eldest son Pieter Jan after his father's death: 'Beste Jan, je begrijpt zelf wel hoe ik onder den indruk ben, 't is toch ook zeker dat buiten jelui, waarschijnlijk niemand hem zoo zal missen als ik' [Dear Jan, you understand all too well how this affects me, it is also certain that except for you and yours perhaps no one will miss him as much as I will].²²

REASONS FOR COLLECTING

In so far as is known Glerum never clarified what motivated his collecting activities. The idea of investment probably played the chief role in forming his collection. This line of reasoning might also explain his preference for nineteenth-century painting. He probably considered these already established works of art an investment with interest; their price rose substantially between 1900 and 1920. However, there were two disadvantages to this. First, at the time that he was buying, the prices of works by Hague School painters and Amsterdam Impressionists were already steep, thus the return was limited in the short term. Second, Glerum began collecting fairly late and many of the best pieces were already either in private hands or in public collections.²³ The fact that he tried to dispose of works both in the Netherlands

de schilders van de Haagse School en de Amsterdamse impressionisten, waardoor het rendement op de korte termijn niet zo hoog was. Daarnaast begon Glerum rijkelijk laat met het verzamelen van deze kunstwerken, waardoor de beste stukken reeds opgenomen waren in andere particuliere of zelfs openbare collecties.²³ Het feit dat hij zowel in Nederland als in het buitenland werken van de hand probeerde te doen, toont eveneens aan dat de collectie voor hem een zekere handelswaarde vertegenwoordigde. Zo verkocht Glerum in 1928 *Vrouw op gele divan* van Isaac Israels aan de Dienst voor Kunsten en Wetenschappen voor het Gemeentemuseum te Den Haag en bood hij vijftien stukken uit zijn collectie aan op de verkooptentoonstelling van de schilder bij de Rotterdamsche Kunstkring in 1930.²⁴

EEN NOODLOTTIG EINDE

Met Glerums beleggingsmotief in gedachten zullen de verkoopresultaten van de veilingen gehouden in 1929 en 1933 voor de familie bijzonder teleurstellend zijn geweest. Hoewel de prijzen voor sommige werken behoorlijk waren, viel de totale opbrengst tegen. Vele stukken werden relatief goedkoop geveild en een groot aantal werken werd opgehouden. Zelfs de schilderijen van Isaac Israels brachten slechts een fractie van de aankoopprijs op. Het schilderij *Javaanse danser*, momenteel in het Van Abbemuseum te Eindhoven, had Glerum in 1916 voor 2.200 gulden gekocht bij Frans Buffa & Zonen. Op de veiling in 1933 werd het stuk op de kop getikt voor maar 500 gulden door kunsthandel Huinck en Scherjon.²⁵ Ook het schilderij *Naakt voor Van Goghs Zonnebloemen*, waarvoor Glerum in 1918 een verzekering had afgesloten ter hoogte van 2.500 gulden, werd op de veiling in 1933 verkocht voor slechts 110 gulden (afb. 4).²⁶ De veilingen markeerden de teloorgang van de collectie Glerum. De verzameling raakte niet alleen wereldwijd verspreid, maar van diverse werken ontbreekt momenteel zelfs ieder spoor. Dankzij de schenking van het beeldmateriaal en de verwerking ervan in RKDimages is de collectie van deze verwoede verzamelaar nu voor een belangrijk deel, in ieder geval digitaal, weer herenigd.

Celine Ariaans
Projectmedewerker

- 1) Voor de documentatie zie Den Haag RKD (Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis), Documentatieverzameling J.M.P. Glerum (0825). De mappen 'Marius Bauer' zijn digitaal beschikbaar dankzij medewerking van De Bauer Documentatie Stichting (BDS). Een belangrijke bron bij deze reconstructie was de doctoraalscriptie van Wim Weijland getiteld *J.M.P. Glerum (1879-1930): verzamelaar en investeerder in kunst* uit 1994. De collectie J.M.P. Glerum is raadpleegbaar in RKDimages met de zoekterm Jan Michiel Pieter Glerum. Het archief van de familie Glerum heeft zich voornamelijk gevormd rond J.M.P. Glerum en diens zoon Pieter

and abroad also suggests that the collection had a certain market value for him. For instance, in 1928 Glerum sold Isaac Israels' Woman on a yellow couch to the Dienst voor Kunsten en Wetenschappen (Department for the Arts and Sciences) for the Gemeentemuseum in The Hague, and offered fifteen works in his collection at Israels' sale exhibition at the Rotterdamsche Kunstkring [Rotterdam Art Circle] in 1930.²⁴

AN ILL-FATED ENDING

Bearing in mind Glerum's investment motivation, the sales results of the auctions held in 1929 and 1933 must have been exceedingly disappointing for the family. Although the prices fetched by some of the works were substantial, the entire proceeds fell short. Many works were sold relatively cheaply, and a large number were bought in. Even the paintings by Isaac Israels fetched only a fraction of what was paid for them. The painting Javanese dancer, currently in the Van Abbemuseum in Eindhoven, cost Glerum 2200 guilders when he bought it from Frans Buffa & Zonen in 1916; at the auction it went for a mere 500 guilders to the art dealers Huinck and Scherjon.²⁵ The painting Nude before 'Sunflowers' by Van Gogh, which Glerum had insured for the amount of 2500 guilders in 1918, sold for a pittance, 100 guilders, at the sale in 1933 (fig. 4).²⁶ The sales spelled the end of the Glerum collection. Not only was it dispersed throughout the world, some works have even gone missing altogether. Thanks to the gift of the visual material and its incorporation in RKDimages the collection assembled by this avid collector has been largely reunited, if only digitally.

Celine Ariaans
Project assistant

- 1) To access the documentation: The Hague RKD (Netherlands Institute of Art History), Documentation collection J.M.P. Glerum (0825). The files of Marius Bauer are digitally disclosed thanks to the cooperation of the Bauer Documentatie Stichting (BDS) [Bauer Documentation Foundation]. Crucial to this reconstruction was Wim Weijland's master's thesis titled J.M.P. Glerum (1879-1930): verzamelaar en investeerder in kunst of 1994. The J.M.P. Glerum collection can be consulted at RKDimages with the search term Jan Michiel Pieter Glerum. The Glerum family archive centres around J.M.P. Glerum and his son Pieter Jan. In 2007 and 2012 a part of the Glerum Archive, largely photograph albums of their vacations, was gifted to the Meertens Institute. In 2013 the film material of Pieter Jan Glerum was given to Film Institute EYE, and much has been transferred to

- Jan. In 2007 en 2012 is een deel van het Archief Glerum geschonken aan het Meertens Instituut. Dit betrof veelal vakantieboeken. In 2013 is filmmateriaal van Pieter Jan Glerum geschonken aan Filminstituut EYE en is een groot deel overgedragen aan het Stadsarchief Amsterdam. Het resterende archief wordt momenteel beheerd door Hubrecht Willem Glerum, kleinzoon van Jan Michiel Pieter Glerum.
- 2) *Ibidem*, p.7.
 - 3) *Ibidem*, pp. 7-8. Glerum kocht naast schilderijen en tekeningen ook toegepaste kunst waaronder keramiek.
 - 4) RKDimages, kunstwerknr. 246894.
 - 5) Weijland 1994 (noot 1), p. 46.
 - 6) Veilingen Amsterdam (Fred. Muller), 16 en 17 april 1929.
 - 7) Veilingen Amsterdam (Mak van Waay), 28 februari 1933, 4 april 1933, 2 mei 1933 en 26 september 1933.
 - 8) Weijland 1994 (noot 1), p. 11.
 - 9) In 1915 kocht Glerum voor 3.050 gulden aan kunst. In 1916 steeg het aankoopbedrag naar 29.750 gulden en in 1917 besteedde Glerum maar liefst 31.569 gulden aan zijn collectie. *Ibidem*, p. 44.
 - 10) Documentatieverzameling J.M.P. Glerum (0825) (noot 1).
 - 11) *Ibidem*, inv.nr. 13.
 - 12) *Ibidem*, inv.nr. 11.
 - 13) *Ibidem*, inv.nr. 1 t/m 9.
 - 14) *Ibidem*, inv.nr. 16, 18.
 - 15) *Ibidem*, inv.nr. 19, 20.
 - 16) Volgens Weijland bevatte de collectie ruim 1300 werken. Huub W. Glerum daarentegen vermoedt op basis van diverse documenten gevonden in het Archief Glerum, dat de verzameling uit ruim 2500 werken bestond. De reconstructie van de verzameling in *RKDimages* is hoofdzakelijk gebaseerd op de geschonken beelddocumentatie samengesteld door Weijland ten behoeve van zijn onderzoek. Indien kunstwerken opduiken waarvan de herkomst kan worden vastgesteld als die van de collectie Glerum zullen deze worden opgenomen in de database.
 - 17) Daarnaast zou Hein Siedenburg, de opvolger van Jacobus Slagmulder, trouwen met de zus van Glerum. Weijland 1994 (noot 1), p. 44. Zie voor de relatie met de kunsthandel Frans Buffa & Zonen en kunsthandel E.J. van Wisselingh & Co, *Ibidem*, pp. 44-47 en pp. 47-51.
 - 18) *Ibidem*, p. 48.
 - 19) *Ibidem*, p. 49.
 - 20) *Ibidem*, p. 50.
 - 21) *While there may have been contact between Glerum and the artists, no evidence of this has been found to this date.*
 - 22) *Letter from I. Israels to P.J. Glerum dated 10 September 1930 (whereabouts unknown).* Weijland 1994 (noot 1), p. 11.
 - 23) *In 1903 schonk Hendrik Willem Mesdag zijn collectie aan het Rijk. Zie: J. Poort, Hendrik Willem Mesdag, 1831-1915. Oeuvrecatalogus, Wassenaar 1989, p. 117; Zie ook M. van Dijke, M. Jonkman en R. Suijver, Hendrik Willem Mesdag, kunstenaar verzamelaar entrepreneur, Bussum 2015. Voor de schenking van het echtpaar Drucker-Fraser aan het Rijksmuseum zie E.P. Engel, 'Het ontstaan van de verzameling Drucker-Fraser in het Rijksmuseum', Bulletin van het Rijksmuseum 13 (1965), pp. 45-66, vooral p. 45.*
 - 24) Weijland 1994 (noot 1), p. 54, daar foutief als gehouden in 1929.
 - 25) Veiling Amsterdam (Mak van Waay), 28 februari 1933, nr. 84.
 - 26) Veiling Amsterdam (Mak van Waay), 2 mei 1933, nr. 128.
- the Stadsarchief Amsterdam. The remaining archive is managed by Jan Michiel Pieter Glerum's grandson Hubrecht Willem Glerum.*